

AYVALIK KIYILARINDA İNSAN ORTAM ETKİLEŞİMİNDE SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

*Problems and Suggestions in the Human and Environment
Interaction in the Ayvalık Coasts*

Yard. Doç. Dr. Talat KOÇ*

ÖZET

Türkiye'de kıyı kullanımı ve planlaması ile ilgili önemli sorunlar vardır. Ayvalık kıyıları önemli bir turizm merkezi olması nedeni ile kıyı kullanımına ait sorunların yoğunlaştığı bir alandır. Ayvalık çevresinde hızla artan bir kıyı tahribatı vardır.

Ayvalık kıyılarındaki sorunların temelinde kıyı ile ilgili kavramlarda jeomorfolojik özelliklerin dikkate alınmaması ve bilimsel bir planlamanın yapılmaması vardır. Ayvalık çevresi ile ilgili yapılacak planlamada deniz seviyesi değişikliklerinin dikkate alınmalıdır.

Ayvalık çevresinde kıyı kullanımı ve planlaması ile ilgili süreç hemen başlatılmalıdır. Kıyılar ile ilgili kararlar bilimsel veriler kullanılarak, sivil toplum örgütleri ve halkın katılımı ile alınmalıdır.

ABSTRACT

There are important problems of using coastal areas and planning in Turkey. The Ayvalık coast is an area dense about coastal problems because of being important tourism centre. There is coastal damage which rapidly developing in the vicinity of Ayvalık.

Fundamental problems are arising from which the planning process does generally not include geomorphological characteristics of the coasts. Sea level changes must be take into consideration in the planning of the vicinity of Ayvalık.

Process for coastal use and planning in the vicinity of Ayvalık must start now. Decisions about coasts should be taken by using scientific data, adding

* Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı.

social groups and society.

Giriş

"İnsanlar hiç bir dönemde 20. yüzyılın 2. yarısındaki kadar çevre üzerinde olumsuz ve sorumsuz bir şekilde etkili olmamışlardır" (Emiroğlu 1976:59). İnsan ortam etkileşiminde insanın hızla artan olumsuz etkisinin belirginleştiği alanlardan biride kıyılardır. Özellikle 1980 ler ve sonrasında Türkiye'de kıyı kullanımı ve planlaması ile ilgili sorunlar giderek artmıştır. Bununla birlikte doğal kaynakların ve çevre potansiyelinin sonsuz olmadığı gerçeği nihayet anlaşılmaya başlanmıştır. Bu nedenledir ki genelde doğal potansiyelin özelde kıyı alanlarının kullanım amacının özelliğine göre ilgili uzmanların (şehir plancısı, ekolog, coğrafyacı, peyzaj mimari ve bunlar gibi) hazırlayacağı bilimsel verilerden hareketle kullanılması gerekliliği gündeme gelmektedir.

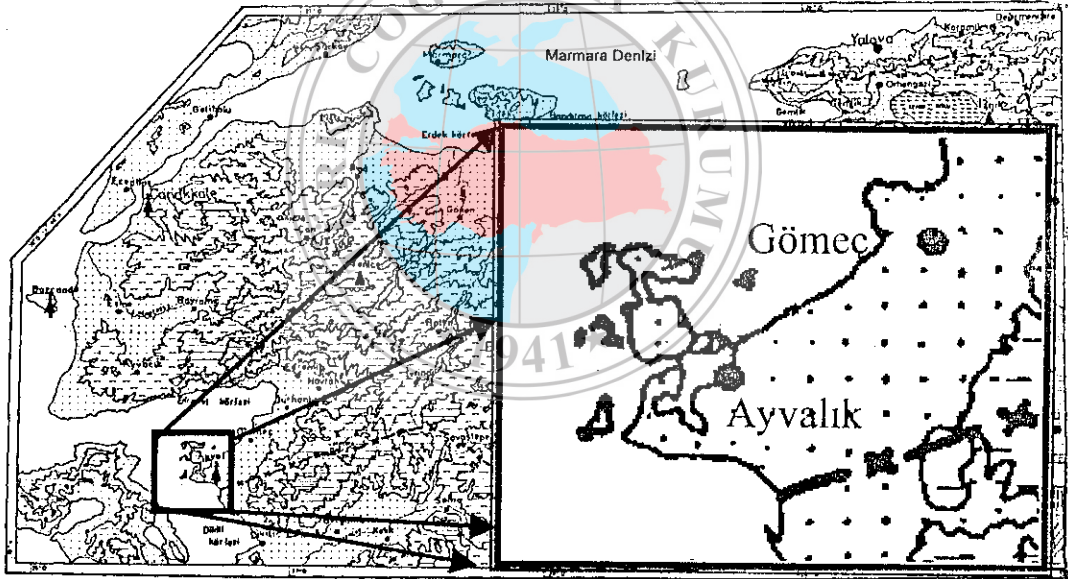
Kıyı alanlarının kullanımında bilimsel verilerden hareket edilmemesine ek olarak konunun hukuki çerçevesini oluşturmak için yürütülen çalışmalarda bilimsel çalışmaların sonuçlarının dikkate alınmaması bir başka problemi gündeme getirmektedir. Buna bağlı olarak kıyı alanları ile ilgili hukuki çalışmalar ile zaman içindeki değişiklikler incelendiğinde daha çok çıkar ilişkilerinin egemenliği gözlenmektedir.

Kıyı kullanımı ile ilgili olarak hukuki alt yapının 1924 anayasasına kadar dayandığını ifade etmek yanlış olmaz (Erinç 1986, Erol 1988, Doğan 1997, Doğaner 1998). Bununla birlikte kıyı ile ilgili uygulamaların esas çerçevesi 1980 sonrasında çizilmiştir. Özellikle 1990 sonrasında ise kıyılar ile ilgili yağmanın hızla artışı beraberinde çıkar ilişkilerini ve bu da kıyı kanunlarının kısa aralıklarla değişmesini getirmiştir. Burada kıyı kanunlarındaki değişikliklerin nedenleri değil pek çok yanlışları ile birlikte yürürlükte bulunan kanun ve yönetmeliklerin uygulamadaki durumunu sorgulanacaktır. Kanun ve yönetmeliklerin bilimsel verilerden hareketle yapılması gerekliliği yanında yürürlükteki hukuki yapıya uyulmaması da bir başka önemli problem olarak gündeme gelmektedir.

Kıyı alanlarının hızla değişen, bu anlamda yaşayan dinamik ortamlar olduğunu özellikle vurgulanmaktadır (Erinç 1986, Erol 1988, Kayan 1997 ve Yaşar 1998). Hızlı değişimin ve buna bağlı olarak kendi içinde dinamik bir dengenin olduğu kıyılar Türkiye'de ve dünyada yoğun nüfuslu alanlar olarak dikkat çekmektedir (Gözenç 1987, Erol 1991, Erol 1992 ve diğ.). Bu duruma paralel olarak Ege kıyıları 1985 verilerine göre bölge nüfusunun %68'i 0-100 m basamağında yaşadığı alanlardır (Gözenç 1987, Erol 1991). Ege kıyılarında nüfusun son durumu ile ilgili veriler olmamakla birlikte yoğun nüfuslanmış kıyı özelliğinin daha da belirginleştiği düşünülmektedir. Bu nedenledir ki kıyı alanlarının bugün-

kü kullanımı yanında gelecekteki kullanımının planlanmasında dikkatle üzerinde durulması gereken bir olgudur. Buna bağlı olarak iklim değişikliği nedeniyle yaşanmakta olan deniz seviyesinin yükselmesinin kıyı kullanımını etkileyebilecek olması nedeni ile ayrıntılı bir şekilde araştırılmasına ihtiyaç vardır. Sıralanan problemler Türkiye'nin pek çok kıyısında olduğu gibi Ayvalık kıyılarında da gözlenmektedir.

Kuzey Ege kıyılarında Edremit körfezi güneyinde bulunan Ayvalık dikkat çeken bir turizm merkezidir (Şekil 1). Büyük merkezlere yakınlığı, uygun iklimi, ilginç jeomorfolojik potansiyeli, zengin tarihi geçmişi Ayvalık ve çevresinde hareketli turizm etkinliklerini ve beraberinde kıyı kullanımı ile ilgili sorunların somutlaşmasını getirmiştir. Bu çalışmada sıralanan problemler dikkate alınarak Ayvalık kıyılarındaki insan-ortam etkileşimi ve sonuçları değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bununla yetinilmeyerek belirlenen sorunların çözümü ve kıyının kullanımı ile ilgili öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır.

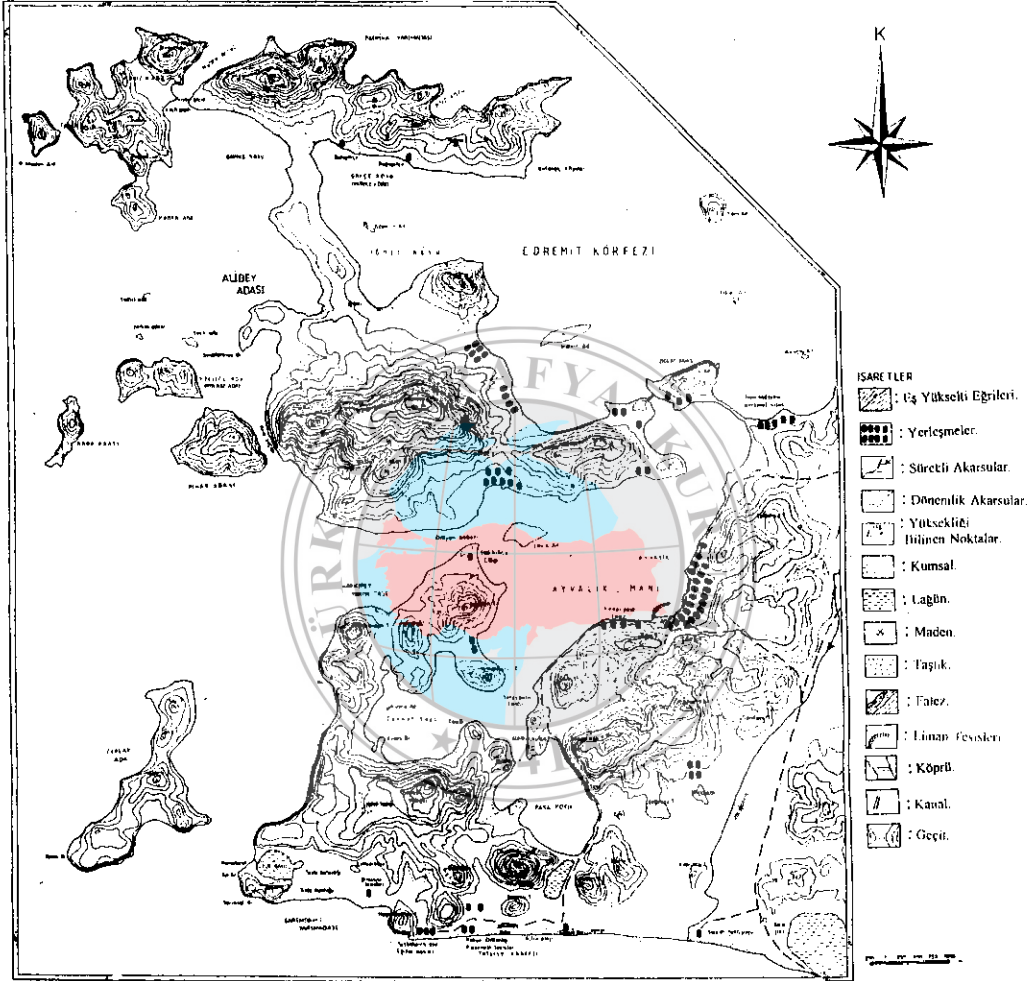

Şekil 1- Araştırma sahası olan Ayvalık ve kıyıların coğrafi konumu.

Figure 1- The research area: Geographical location of Ayvalık and its coasts.

Ulaşılabilen kaynakların pek çoğunda kıyı ve kullanımı ile ilgili genel değerlendirmeler bulunmaktadır. Konu ile ilgili genel değerlendirmelere ek olarak sorunların yaşandığı sahalar ile ilgili özel çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırma Ayvalık özelinde konunun sorgulanması çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kıyılarda insan-ortam etkileşiminin sorgulanmasının örneklerinden birini oluşturacağı için konu üzerinde titizlikle durulma ihtiyacı hissedilmiştir. İç ve dış kuvvetlerin karşılıklı etkileşim içinde zengin bir doğal potansiyeli oluşturduğu Ayvalık kıyılarındaki güneyde Tuzla kıyısından ku-

zeyde Tapu Kadastro tesisleri kıyılarına kadar olan bütün alan incelenmeye çalışılmıştır (Şekil 2). Kısa mesafelerde birbirinden farklı doğal güzellikleri sunan Ayvalık kıyıları bu çekiciliği nedeni ile önemli bir ilçe merkezi olmuştur. Yapıla-

Şekil 2- Ayvalık kıyılarının topoğrafya haritası.

Figure 2- Topographic map of the Ayvalık coasts.

ma ve kıyı kullanımı bakımından kısa sürede belirgin değişmelerin yaşandığı Ayvalık kıyılarının bilimsel verilerden hareketle değerlendirilmemesi beraberinde var olan problemlerin daha da ağırlaşmasına neden olacaktır.

Veri ve Yöntem

Araştırmada turizm etkinliklerinden kıyı kumullarının gelişmesine kadar uzanan çok değişkenli bir ortamda çalışmanın sıkıntısı yaşanmıştır. Konuyu etkile-

yen faktörlerin çokluğu beraberinde a) Etkenlerden hepsini ifade eden verilere ulaşılması zorluğu, b) 1/1000 lik kıyı kenar çizgisi haritalara ilgili yönetmelikte istenilmesi halinde herkese verilmesi gerektiği vurgulanmakla birlikte gizlilik gibi gerekçe ile bütün resmi kanallar kullanılmasına rağmen ulaşılamamasını getirmiştir. Bununla birlikte 1/25000 ölçekli topografya haritası temel alınarak, yapı, yer şekli, iklim, bitki örtüsü, nüfus, turizm, şehir planı (1/5000), Tabiat Parkı planı gibi kaynakların hepsinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Ulaşılabilen malzemeler arasında sahanın 1970'li yıllarının başını belgeleyen fotoğrafların bulunması bugünkü kullanım ile karşılaştırma bakımından büyük ip uçlarını oluşturmuştur. Yazılı ve basılı bu veriler yanında kıyı kanununun son durumuna göre 20, 50, 100 m'lik ipler ile bütün kıyılar gezilerek şu andaki durumu ile ilgili veri toplanmıştır. Burada özellikle belirtmek gerekir ki pek çok alanda kıyı kullanımı ile ilgili sorunların belirlenmesi sırasında ölçüm yapmaya dahi gerek bırakmayacak derecede açık kıyı ihalleri ile karşılaşmıştır. Arazi gözlemleri ve gerçekleştirilen görüşmeler diğer bir önemli veri kaynağını oluşturmuştur.

Kıyının bugünkü durumunun yanında dünya genelinde yaşanan ısınma ve beraberinde kıyıda beklenen olası değişiklikler çalışmanın diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Bugünkü kıyı kenar çizgisinin ne derece jeomorfolojik veriler dikkate alınarak belirlendiği sorgulanmış, bunun yanında tektonik sabit kabul edilerek yalnız sera etkisi nedeni ile yaşanacak deniz ilerlemesi sonucunda kıyının yaklaşık olarak 2100 yıllarında alabileceği durum belirlenmeye çalışılmıştır. Burada özellikle belirtmek gerekir ki bu kıyılarda tektonik hareketler dikkate alınsa dahi saha Ozaner ve Ögdüm (1991) ve Kayan (1997) tarafından özellikle vurgulandığı gibi boğulma şekillerinin hakim olduğu bir çökme alanıdır.

Ayvalık çevresinde kıyının bugünkü ve gelecekteki olası durumu değerlendirildikten sonra kıyı kullanımı ile ilgili planlama yoluna gidilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan 1/25000 ölçeği çok ayrıntılı ve sağlıklı bir kıyı kullanımı planlaması için yeterli olmamakla birlikte sorunun genel çerçevesini çizebilecek niteliktedir. Bu düşünceden hareketle toplanan verilerden yararlanarak "Ayvalık Kıyıları Kullanımı ve Planlaması Haritası" gerçekleştirilmiştir.

Doğal ve Sosyal Potansiyel

Ayvalık kıyıları doğal ve sosyal potansiyelin güzel bir senteze ulaştığı Türkiye kıyılarından biridir. Bu kıyıların en önemli özelliklerinden biri İstanbul, Ankara ve İzmir metropollerine hitap edebilecek bir konumda olmasıdır. Ayvalık kıyılarının bu konum özelliği iyi değerlendirildiğinde olumlu bir avantaj olarak algılanabilecekken; bilinçsiz bir kıyı kullanımının önemli tehlikeleri beraberinde getireceği bir gerçektir.

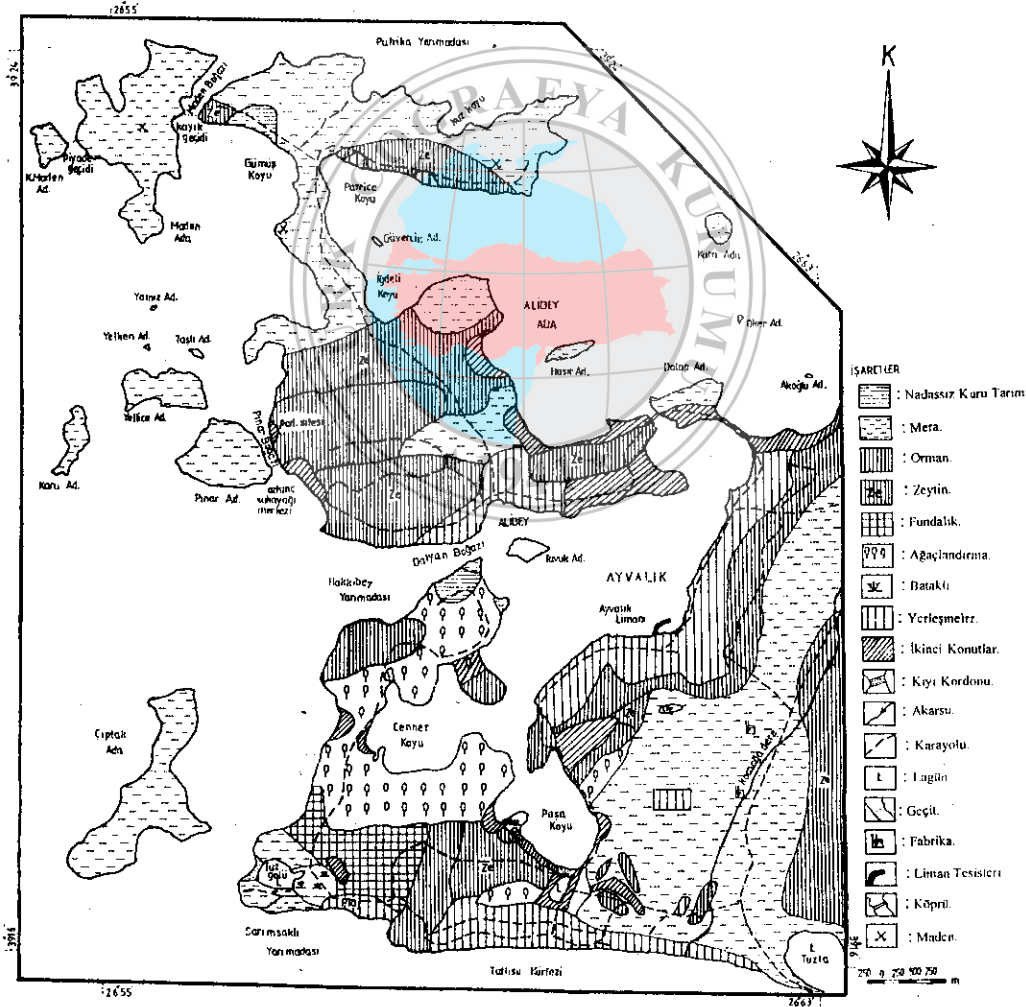
Araştırma sahasının jeolojik geçmişi ile ilgili değerlendirmeler Erol (1975), Kozan ve diğ. (1982), Ozaner ve Ögdüm (1991), Yalçınlar (1993) ile Soykan (1997) dan yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayvalık kıyıları Üst Oligosen - Mi-

farklı bir açıklama ise Yalçınlar (1993) tarafından bu sahanın eski krater ve kalderalardan oluştuğu şeklinde getirilmiştir. Semenderoğlu (1995) herhangi bir sahada tüflerin varlığının iyi kumsalların oluşmasına zemin hazırlayacağına dikkat çekmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde jeolojik yapının kıyı kullanım potansiyelini arttırdığını ifade etmek yerinde olur.

Araştırma sahasının yer şekilleri pek çok iç ve dış kuvvetlerin (yapısal özellikler, tektonik - östatik hareketler, volkanizma, deniz akıntıları, akarsu şekilleri) karşılıklı etkileşimi sonucu oluşmuştur ve bu nedenle çok çeşitlilik gösterir. Yer şekilleri, ulaşılabilen kaynaklar ve arazi çalışmalarından yararlanarak, tepelik alan ve kıyı olmak üzere iki başlık altında değerlendirilebilir. Tepelik alanda ge-

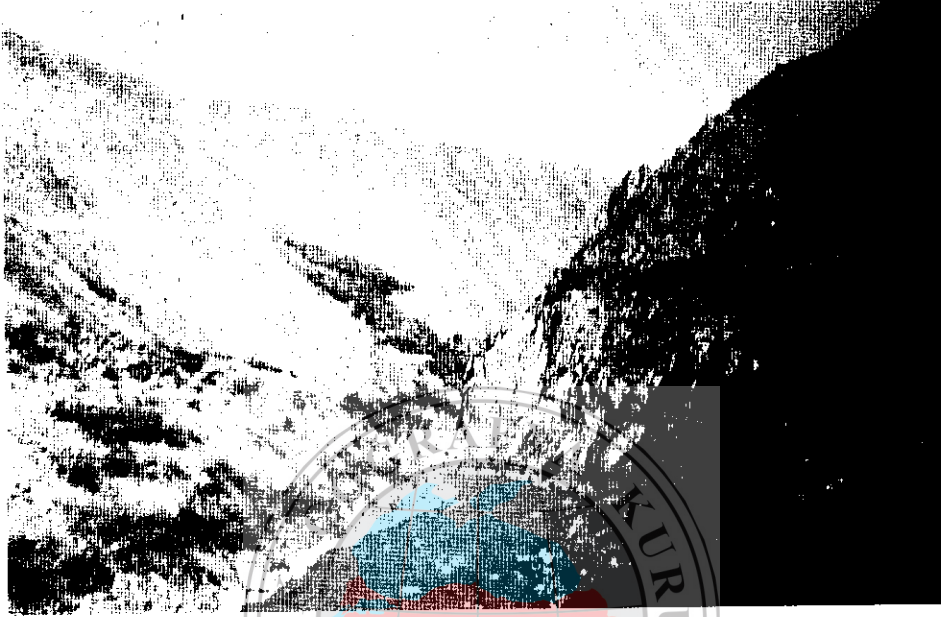

Şekil 4- Ayvalık kıyılarının jeomorfoloji haritası.
Figure 4- Geomorphological map of the Ayvalık coasts.

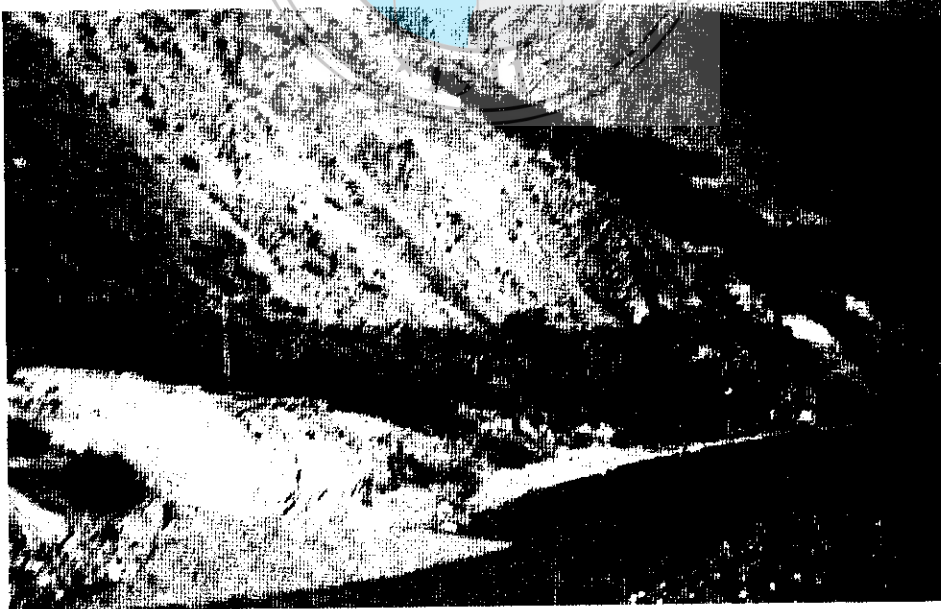
nel hatları ile Erol yöntemine göre D IV aşınım yüzeyleri (Villafirankiyen), yapısal yüzeyler, aşınım basamakları, birikinti ve aşınım glasileri ve lav akıntılarının oluşmaktadır (Kozan ve diğ. 1982, Ozaner ve Ögdüm 1991, Soykan 1997; Şekil 4). Kıyı alanı ise alçak ve yüksek kıyılar, geniş plajlar, eski ve aktif lagünler, tombololar, falezler, abrazyon platformları ile çok çeşitlilik göstermektedir (Şekil 4). Burada özellikle belirtmek gerekir ki bu kıyılarda boğulma şekillerinin egemen olduğu özellikle vurgu yapılan bir noktadır (Kozan ve diğ. 1982, Ozaner ve Ögdüm 1991, Kayan 1997). Şekil 4 ifade edilen kaynaklardan ve arazi gözlemlerinden yararlanılarak araştırma sahasının genel jeomorfolojik karakterini ortaya koymak amacı ile hazırlanmıştır. Ayvalık çevresinde gözlenen şekil çeşitliliği kıyı kullanımı bakımından monotonluğu bozacak şekilde büyük bir çeşitlilik ve zenginlik sunmaktadır. Ayvalık kıyılarının ifade edilen yerşekli özelliği bu sahanın kullanım bakımından planlanması çalışmalarında da geniş imkanlar sunmaktadır.

Doğal potansiyelin diğer bir bileşkesi olan iklim özellikleri de Ayvalık ve çevresini önemli bir turizm alanı haline getirecek niteliktedir. Genel hatları ile 1952-1990 yılları arası ortalama veriler değerlendirildiğinde aylık ortalama sıcaklıkların 7,8 °C (Ocak) ile 26,4 °C (Temmuz) arasında değiştiği gözlenmektedir. Özellikle Mayıs-Eylül ayları arasında aylık ortalama sıcaklıklar 20 °C üzerinde gözlenmiştir. Buna bağlı olarak kabaca Mayıs- Eylül dönemi kıyı turizmi için uygun dönem olarak tanımlamak mümkündür. Kıyı turizmi için uygun olarak tanımlanan Mayıs- Eylül arası bulutluluk oranları da düşük değerler göstermektedir. Ayvalık'ta etkili olan hakim rüzgar değerlendirildiğinde Rubinstein yöntemine göre K 36° D dan %40 ve G 36° D %15 arasında etkilidir (Koç 1998). Ayvalık hakim rüzgar durumu Lambert yöntemine göre değerlendirildiğinde K 44° 30' olarak belirtilmiştir. Koç (1998) tarafından araştırma sahasında rüzgar enerjisi potansiyelinin varlığı vurgulanmaktadır. İfade edilen bu etkili rüzgar aynı zamanda Ayvalık deniz turizmine çeşitlilik katabilecek sörf ve yelken etkinliklerine zemin hazırlamaktadır. Ayvalık meteoroloji istasyonu verileri değerlendirildiğinde Aralık ayı başı ile Mart ayı sonu arasındaki süreç ısıtma ihtiyacının olduğu dönem olarak belirlenmiştir. Ayvalık'ta ısıtma döneminin kısalığı yanında ısıtma döneminde ısıtma ihtiyacının azlığı bu kıyıların soğuk dönemde de alternatif turizm etkinlikleri için kullanılabileceği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Ayvalık için doğal mevsim özellikleri de değerlendirildiğinde kış özelliği gösteren ay belirlenmiştir. Ayvalık'ta hafif kış olarak tanımlanan doğal mevsim basamağı dahi %7,9'luk bir etki oranına sahiptir. Ayvalık kıyılarında yaz doğal mevsimi %38,1 etki oranına sahip iken çok şiddetli yaz olarak tanımlanan alt tipin görülmemesi sıcak dönemde bunaltıcı yaşanmadığını işaretler. Genel hatları ile değerlendirilirse Ayvalık kıyılarında doğal mevsim özellikleri bu kıyıların bütün yıl boyunca değişik etkinlikler için kullanımına ortam hazırlamaktadır. Bunlara ek olarak Masterton (1982) örneğinde olduğu gibi turizm potansiyeli bakımından iklim özelliklerinin değerlendirmesinin yapılacağı daha ayrıntılı bir araştırmaya ihtiyaç

Fotoğraf 2: Çoruh Vadisindeki Zeytinlikler.
Photo 2: The olive yards in Çoruh Valley

Fotoğraf 3: Çoruh Vadisindeki Zeytinlikler.
Photo 3: The olive yards in Çoruh Valley.

ma yöntemiyle hazırlanan zeyin bahçeleri verimsiz arazileri kıymetlendirmiştir (Fotoğraf 2,3). Bu zeytinlikleri gördükten sonra, ülkemizin bir çok yöresinde tarıma daha elverişli arazilerin boş bırakılmasının sebeplerini bir defa daha gözden geçirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Zeytin toprak istekleri bakımından fazla seçici bir bitki olmayıp, kalker kayalıklar üzerinde bile yetişebilmektedir. Ancak, yine de ıslah edilemeyecek kadar ağır ve hafif topraklarda zeytinlik kurulamaz. Hafif orta derecede geçirimli, nem tutan bünyesinde % 15 - % 20 kil ihtiva eden kalkerli topraklar zeytinlikler için en iyi topraklardır. Taban suyunun 1 metreden daha yakın olduğu veya kışın 1 aydan daha fazla su altında kalan yerler zeytinlikler için elverişli yerler değildir⁶. İnceleme alanındaki zeytinlikler genelde kalkerli araziler üzerinde kurulmuştur. Yörede eğim fazla olduğundan yıllarca erozyonla topraklar taşınmış olup, tarımsal faaliyetler için elverişli iklim şartlarının aksine toprak kıtlığı görülmektedir.

Tarım Bakanlığı tarafından zeytin dikilecek sahaların imkânlar ölçüsünde kireçlenmesi, bir kaç defa sürülmesi ve bir iki sene müddetle tarla ziraati bitkileriyle ekim yapılması tavsiye edilmektedir. Sürülmeğe elverişli olmayan sahalar da ise, geniş bir çukur açılması ve buranın bir teneke (20 kg) kireçle toprağın karıştırılması önerilmektedir. Çoruh Vadisi'nde sürülmeğe elverişli topraklar ol-

Fotoğraf 1: Sebzeçiler Köyü'ndeki Zeytinlikler.

Photo 1: The olive yards in the village of Sebzeçiler.

izah etmiştir. Gerçekten de, ülkemizdeki zeytinliklerin dağılışına bakıldığında (Şekil 1) bu durum açıkça görülmektedir. Ancak zeytin her yetiştirildiği yerde ekonomik olmaz, ağaç yetişebilir ama, meyve verimi düşük olur. Buna bazı örnekler verecek olursak; Kıbrıs'ta denizden 50-100 m yukarıdaki zeytinliklerin ağaç başına verimi 700-800 m. yukardaki zeytinliklere göre 4-5 kat daha fazla olmaktadır. Yine Karadeniz sahilinde bulunan Hopa'daki Sahil Caddesini süsleyen zeytin ağaçları (bugün büyük ölçüde tahrip edilmiştir) adeta cadde ve evlerin önünde süs olarak yetişmektedir. Bu ağaçlar ya hiç meyve vermiyor ya da 2-3 kg meyve veriyorlar. Buradan da anlaşılacağı gibi, zeytin bitkisinin yetişme alanı Akdeniz iklimiyle sınırlı olmayıp, bu bitkinin iklime karşı tahammülü tahmin edilenden biraz daha fazladır. Ancak, ağaç başına ürün verimi düşmektedir.

Doğanay Hocamızın da belirttiği gibi⁴, ekonomik olarak zeytin bahçeleri yıl içinde günlük sıcaklıkların $-5 - -6^{\circ}\text{C}$ 'lere kadar düştüğü bölgelerde kurulabilir. Bu sıcaklık değerlerinin altında da zeytin ağacı yetişebilir, ancak üretim ekonomik olmaz. Yağış şartlarının elverişsiz olduğu yerlerde bitkinin su ihtiyacı sulama ile karşılanabilir. Zeytin yüksek yaz sıcaklıklarına ($30-40^{\circ}\text{C}$) dayanabilmektedir. Ancak, zeytinin yetişmesini engelleyen faktör düşük sıcaklık değerleridir. Nitekim, araştırma sahamızda en düşük sıcaklıklar Borçka -4.5°C , Yusufeli -8.8°C 'dir. Dolayısıyla Çoruh Vadisi'nde bu sıcaklıklar kış mevsiminde birkaç gün gibi kısa bir süre görüldüğü için ekonomik olarak zeytin bahçeleri kurulmasına imkân vermiştir.

Zeytinin Yetiştirilmesi

Tarım Bakanlığının belirlemiş olduğu standartlara göre eğim oranı % 5'e kadar olan sahalarda toprak muhafaza tedbirleri alınmadan da zeytin fidanı dikilmektedir. Eğim oranı % 5 - % 15 arasında olan sahalarda kanal teras yapılması, kontr dikim şekli denilen aynı kanala sıra sıra dikim yapılması gerekmektedir. Eğim oranı % 15 - % 40 arasında olan sahalarda ise mutlaka seki terası yapılmalı sonra ağaç dikilmelidir. Eğimin daha fazla olduğu alanlarda ise, ekonomik olmayacağı için zeytinlikler oluşturulmamalıdır⁵. Araştırma sahasındaki zeytinliklerin hemen tamamı eğim oranları bakımından son grup içerisinde yer almakta olup, mutlaka seki teras yapılması gerekmektedir. Nitekim arazi incelemelerimiz sırasında da her zeytin ağacının seki teras yapıldıktan sonra dikilmiş olduğunu gördük(Fotoğraf 1). İnceleme alanındaki zeytinliklerin oluşturulmasında en zahmetli işlerin başında terasların hazırlanması gelmektedir. Çünkü, eğim miktarının fazlalığı ve tarım topraklarının azlığı nedeniyle teraslar el emeği ile hazırlanmaktadır. Zeytin dikilecek olan yerlerde eğimin olduğu taraf taşlarla örülerek teras hazırlanmakta sonra kazma ile burası düzleştirilmektedir. Oluşturulan terasın büyüklüğüne göre bazen tek bir ağaç, bazen de 5-10 ağaç dikilmektedir. Çoruh Vadi'sindeki eğimli yamaçlarda hoş bir görünümü olan, terasla-

4- Doğanay, H., 1995, a.g.e., s. 180, İstanbul.

5- Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Teknik Ziraat Teşkilatı El Kitabı, s. 118, 1966, Ankara.

ği alanların tamamı idarî bakımdan Artvin ili sınırları içerisinde bulunmaktadır. Zeytinlikler Çoruh Vadisi'nde kuzeyde Gürcistan sınırındaki Muratlı'dan (Borçka) başlar, güneyde Yusufeli ilçe merkezine kadar devam eder. Fakat, zeytinliklerin bahçeler halinde bulunduğu ve ziraatinin yapıldığı alanlar Artvin Merkez ilçe, Yusufeli ve Ardanoç ilçeleri sınırları içindedir. 1997 yılı itibariyle Çoruh Vadisi'ndeki zeytinlikler 490 ha.lık alan kaplamakta olup, meyve veren toplam ağaç sayısı da 167000 kadardı.

Zeytin Akdeniz ikliminin tanıtıcı ve tipik meyve bitkilerinden olup, meyvesi hem sofralık hem de yağ üretiminde kullanılmaktadır. Anayurdu Doğu Akdeniz kıyı bölgeleri olan zeytin bitkisi ortalama olarak yılda 600-700 mm yağış alan yerlerde hem yağlık hem sofralık; 800-1000 mm yağış alan yerlerde ise, sadece sofralık olarak yetiştirilmektedir¹.

Ülkemizde zeytinliklerin il ve ilçelere göre dağılımını Aybar² (2944) yapmıştır. Ancak, bu ilçelerin nerelerinde zeytin yetiştirildiğine dair ayrıntılı bilgiler ortaya konulmamıştır. Fakat, ülkemizde ekonomik anlamda zeytin yetiştiriciliği hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

Yücel (1990) ise, "Türkiye'de Zeytinliklerin Dağılışı" adlı makalesinde ülkemizde zeytinliklerin antik çağda ve günümüzdeki dağılımlarını açıkladıktan sonra, zeytinin Akdeniz ikliminin dışına çıkarılmaya kıyılmadığını, oysa zeytinin günlük sıcaklığın -19°Cye düştüğü Bigadiç (Balıkesir)'de ve yaz mevsimi yağışlarının ortalama 248 mm olduğu Zonguldak'ta dahi yettiğini belirtmektedir.

Çoruh Vadisi'nde zeytinliklerin bulunduğu ve bunların geçmiş dönemlerdeki iklim değişikliklerinin eseri olduğu çeşitli Bitki Coğrafyası kitaplarında yer almıştır.

Ceylan (1995), "Artvin Yöresinin Coğrafyası"konulu doktora tezinde Artvin Merkez ilçe sınırları dahilinde kalan zeytinliklerin bulunduğu köyleri belirlemiş ve bu zeytinlerden yağ elde edilmesi konusunda bilgi vermiştir. Tıraş (1994), "Yusufeli ilçesinin Coğrafi Etüdü" konulu doktora tezinde Yusufeli ilçesinde toplam ağaç sayısı ve yaklaşık olarak zeytin üretimi hakkında bilgi vermektedir.

Ancak, Çoruh Vadisi'ndeki zeytinlikleri doğrudan konu alan ve buradaki zeytinliklerin dağılımını köy köy belirleyen ve üretim hakkında ayrıntılı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmadaki asıl amacımız, 5-10 yıl gibi kısa bir süre sonra en az % 80'i inşa edilecek baraj suları altında kalacak olan bu zeytinliklerin vadi içerisindeki dağılışı, ağaç sayısı ve üretimi hakkında bilgi vermektir.

Çoruh Vadisinde zeytinliklerin varlığı kuşkusuz buranın iklim özellikleri ile ilgili bir durumdur. Yücel³, zeytinin Akdeniz iklimi ile sınırlı olmadığını örnekleri ile

1- Doğanay, H., 1995, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Öz Eğitim Yay. No: 6, ikinci Baskı, s. 179, İstanbul.

2- Aybar, C., 1944, "Türkiye'de Zeytincilik", Türk Coğrafya Dergisi, Sa: V-VI, s. 153-165, Ankara.

3- Yücel, T., 1990, "Türkiye'de Zeytinliklerin Dağılışı", Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları Der. Cilt. 1, Sa: 2, s. 3-4, Ankara.